

UTICAJ ZAKLJUČENOG UGOVORA O OSIGURANJU NA PRAVO I VISINU NAKNADE ŠTETE

Apstrakt

Cilj naslovljene teme je predočiti značaj Ugovora o osiguranju i njegov uticaj na posledice koje mogu nastupiti u slučaju nastanka štetnog događaja.

Svaki zaključen Ugovor o osiguranju, naizgled može biti dobar. Međutim ukoliko nastupi štetni događaj, tada se pokažu svi nedostaci i propusti načinjeni prilikom zaključenja istog. Načinjeni propusti mogu uticati na pravo na naknadu štete, kao i na visinu odštete.

Nije bitno da li je načinjeni propust „delo“ osiguranika ili prodavca osiguranja, on jednako ima negativan uticaj na naknadu štete. Primeri navedeni u radu, upravo pokazuju pogreške osiguranika i prodavca osiguranja i njihov podjednak negativan uticaj na pravo i visinu naknade štete.

Za razliku od osiguranika, prodavac osiguranja uvek mora imati na umu da je po pitanju osiguranja, njegov klijent neuk i tako pristupati svakoj stavci Ugovora o osiguranju.

Ključne reči: ugovor o osiguranju, osigurani rizici, naknada štete.

1. Uvod

Svi eventualni propusti kod zaključenja ugovora o osiguranju, u praksi su, prioritetno pogreška Osiguravača, odnosno onoga ko je u ime Osiguravača učestvovao u zaključenju ugovora o osiguranju. Propust osiguranika je jedino onaj koji Osiguravač dokaže, najčešće, sudskim putem.

Tako bi molio da posmatrate ovu temu. To nam, uostalom, pokazuje praksa.

Cilj odabrane teme je da se, prikažu posledice koje Ugovor o osiguranju može imati, kako na samo pravo na naknadu štete, tako i na visinu odštete.

Ovaj rad vas opterećuje teoretskom podlogom samo toliko koliko je potrebno da se stvore preduslovi i napravi uvod za analizu predmeta iz prakse. Upravo navedeni predmeti iz prakse, kao i njihova analiza, ukazuju na po-

* Ilija Smiljanić, doktor ekonomskih nauka, vlasnik Društva za posredovanje u osiguranju “NORDAL DIV”, Beograd, ilijadsmiljanic@gmail.com

** **Dragan Mrkšić**, doktor pravnih nauka, redovni profesor, Univerzitet “Privredna akademija”, Novi Sad, e-mail; dragan.mrksic@pravni-fakultet.info

greške prilikom zaključenja Ugovora o osiguranju i negativne posledice koje nastaju kod ispunjenja takvog ugovora.

U radu su navedeni Predmeti u mirnom postupku, kao i sudski predmeti. Oni podjednako proizvode negativan efekat po oštećenog, a u određenom slučaju i po Osiguravača. Pri tom nije važno da li je pogrešku načinio Osiguravač ili Osiguranik, kao ni da li je pogreška nastala kao posledica neznanja, nepažnje, neodgovornog ponašanja ili inata.

Navedeni primeri, u većini slučajeva se odnose na štete sa visokim iznosom, koji je meri u milionima dinara, te stoga, posebno, zaslužuju pažnju. Kod nekih primera nam sudska odluka, na prvi mah, deluje nelogična, međutim kada pročitamo njeno obrazloženje i uporedimo sa zakonskom regulativom, apsolutno je ispravna.

Na kraju rada su navedeni svi osnovi po kojim oštećeni ima pravo na naknadu štete nastale kao posledica saobraćajne nezgode, ne da bi delovao edukativno na slušaoce, već da biste, ukoliko budete u prilici oštećenom ukazali na šta sve ima pravo. U praksi društvo za osiguranje će isplatiti iznos štete samo po onom osnovu koji je naveden u prijavi štete.

2. Određivanje sume osiguranja

Ugovor o osiguranju se prema Uslovima osiguranja može zaključiti na: nabavnu knjigovodstvenu vrednost ili na fiksnu vrednost. U praksi, u većini slučajeva se ugovor o osiguranju zaključuje na fiksnu vrednost, obzirom da knjigovodstvena vrednost ne sadrži sve predmete osiguranja, ili se knjigovodstvene vrednosti razlikuju od stvarnih vrednosti.

Fiksnu vrednost predmeta osiguranja određuje Osiguranik. Mora se priznati da je jedan, manji, deo osiguranika angažovao stručno lice i izvršio procenu vrednosti ukupne imovine. Za takve vrednosti imovine, može se kazati da predstavljaju stvarnu vrednost osnovnih sredstava ili kako se savremenim terminom često naziva „fer vrednost“. Ustvari je to knjigovodstvena vrednost pošto je osiguranik vrednosti dobijeme procenom zaveo u poslovne knjige. U ovom slučaju su izbegnuti svi nesporazumi, pošto je ugovor o osiguranju zaključen na stvarnu, knjigovodstvenu vrednost predmeta osiguranja.

U praksi, veoma često, Osiguranik određuje sume osiguranja kao fiksne vrednosti. Razlog je neadekvatna knjigovodstvena evidencija ili osiguranje samo pojedinih delova imovine.

Ukoliko određena fiksna vrednost odgovara stvarnoj vrednosti, u tom slučaju je predmet osiguranja, adekvatno „zaštićen“ polisom osiguranja.

Međutim, u praksi se najčešće dešava da Osiguranik, kako bi umanjio troškove, odredi sumu koja je niža od stvarne vrednosti predmeta osiguranja.

2. 1. Podosiguranje

U slučaju da je ugovorena suma osiguranja niža od stvarne vrednosti predmeta osiguranja na dan zaključenja ugovora o osiguranju, imamo slučaj podosiguranja.¹⁾ U ovom slučaju potrebno je da Osiguravač naznači u polisi

1) Član 936, Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), Sl. glasnik RS, br. 18/2020.

osiguranja da će se u slučaju nastanka štete prilikom obračuna visine štete primeniti načelo proporcije. U praksi to znači da će se staviti u odnos ugovorena vrednost i stvarna vrednost predmeta osiguranja. Tom prilikom će se dobiti određeni koeficijent, koji je manji od jedan. Utvrđena visina štete se množi sa dobijenim koeficijentom i dobije se iznos štete koji će biti isplaćen osiguraniku, a koji je manji od stvarnog iznosa štete. U slučaju da u polisi osiguranja nije navedeno da će se u slučaju obračuna visine, eventualno nastale štete primeniti načelo proporcije, posledice mogu biti veoma ozbiljne. Takav primer iz prakse imamo u narednom slučaju.

Predmet br. 1

Imovina osiguranika JP bila je osigurana kod osiguravača A.²⁾ Premija je iznosila oko 1.5 milijardi dinara. Pred istek osiguranja Osiguranik raspisuje konkurs (tender) i traži ponude za naredni period od godinu dana. Osiguravač A, zbog dobrog tehničkog rezultata³⁾ i svestan konkurencije dostavlja ponudu na 1,2 milijarde dinara. Osiguravač B, preko insajdera koga ima u društvu A, saznaje da je iznos šteta u protekloj godini bio oko 530 miliona dinara, i dostavlja ponudu na 820 miliona dinara. Osiguranik, za narednu godinu, odbire Osiguravača B, obzirom da je njegova ponuda daleko najpovoljnija.

U toku godine nastaje šteta na predmetu osiguranja koji se nalazi na lokaciji u Pančevu. Osiguravač B na ime štete isplaćuje iznos od 20 miliona dinara. Osiguranik, nezadovoljan iznosom, traži objašnjenje, ulaže prigovor i navodi kao primer: kako je za istu vrstu štete na identičnom predmetu osiguranja koji se nalazi na lokaciji u Sremskoj Mitrovici koja je nastala u prošloj godini od osiguranika A primio naknadu štete u iznosu od 100 miliona dinara. Osiguravač B odgovara da je šteta isplaćena do visine sume osiguranja koja za navedeni predmet osiguranja iznosi 20 miliona dinara.

Tek nakon odgovora Osiguravača, Osiguranik ulazi u analizu zaključenog ugovora o osiguranju i uviđa da su sume osiguranja daleko niže nego što su bile kod Osiguravača A u prethodnoj godini. Naravno, pošto se radi o javnom preduzeću, niko nije pozvan na odgovornost.

2. 2. Nadosiguranje

Kada je ugovorena suma osiguranja veća od stvarne vrednosti predmeta osiguranja, u pitanju je nadosiguranje⁴⁾. Ukoliko se zaključi osiguranje na sumu veću nego što je stvarna vrednost predmeta osiguranja, osiguranik će platiti premiju osiguranja veću od realne, a u slučaju nastanka štete ista će mu se nadoknaditi u stvarnom iznosu.

2) Podaci o prikazanom predmetu se nalaze u arhivi autora.

3) Iznos šteta u prethodnom periodu od godine dana iznosio je oko 530 miliona dinara.

4) Član 932, Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), Sl. glasnik RS, br. 18/2020.

Predmet br. 2

Ugovor o osiguranju, je zaključen dana 14.07.2010. godine polisom broj 00732****. Na dan zaključenja polise, Osiguravač, je, prethodno, upoznat od strane Osiguranika da je neposredno pre nastanka zaključena ugovora, izvršio procenu vrednosti predmeta osiguranja. Procenu je, kao predstavnik Agencije za nekretnine, izvršio sudski veštak građevinske struke dana 19.06.2010. godine i utvrdio da vrednost predmeta osiguranja iznosi 42.966.010,00 dinara. Kopija elaborata o proceni je uručena Osiguravaču. Navedena procena je imala poslužiti za potrebe podizanja kredita kod banke, kojom prilikom će banka kao osiguranje kredita staviti hipoteku na predmet osiguranja i zatražiti vinkulaciju polise. Osiguravač je prihvatio vrednost predmeta osiguranja kao stvarnu vrednost na koju je zaključena navedena polisa i za istu ispostavio fakturu. Osiguranik je u zakonskom roku platio premiju osiguranja.

Dana 03.11.2010. ostvario se rizik zemljotresa i time nastupio štetni događaj. Osiguranik je uredno prijavio štetu Osiguravaču, čiji su predstavnici ubrzo izišli na mesto šetnog događaja i uradili zapisnik o proceni štete.

Istina je da je objekat značajno oštećen i da je jedino valjano rešenje srušiti ga i graditi novi. Sa ovim predlogom se ne slaže Zavod za zaštitu spomenika kulture, pod čijom je zaštitom objekat, već traži da se objekat popravlja i da će oni snositi razliku troškova iznad naknade po osnovu osiguranja.

U međuvremenu su prispele i tri ponude od kojih najpovoljnija iznosi 46.088.805,00 dinara.

Nakon dobijene ponude, Osiguravač vrši procenu vrednosti predmeta osiguranja i utvrđuje da je ista 20.000.000,00 dinara. Šteta je procenjena kao totalna i umanjena za procenat rabaćenja iznosi 19.239.750 din. Utvrđeni su i troškovi sprečavanja nastanka veće štete u iznosu od 1.288.980 dinara, te je Osiguraniku ukupno isplaćeno: 20.528.730,00 dinara.

Osiguranik, nezadovoljan visinom štete, podnosi prigovor, koji Osiguravač ne prihvata sa obrazloženjem da se radi o nadosiguranju. Nakon ovoga Osiguranik podnosi tužbu sudu.

Prvostepenom presudom (Posl.br.2. P 1073/2011 od 17.11.2011. godine), sud je presudio da oštećeni ima pravo na naknadu štete do visine ugovorene sume osiguranja, te da mu se ima isplatiti razlika u iznosu 23.723.260,00 dinara sa pripadajućom kamatom. U obrazloženju se navodi:

- Da je Osiguravač na dan zaključenja ugovora o osiguranju bio upoznat sa procenjenom vrednosti objekta, koju je prihvatio kao stvarnu vrednost i na istu zaključio polis osiguranja i naplatio premiju osiguranja
- Da u polisi osiguranja nije navedena klauzula o proporciji za slučaj nadosiguranja ili podosiguranja.

Tuženi je uložio žalbu Privrednom Apelacionom sudu Beograd na prvostepenu presudu. Između ostalih navoda ističe, u prilog tvrdnji da se radi o nadosiguranju, razliku u ceni kvadratnog metra oštećenog objekta, koja po proceni veštaka iznosi oko 800 evra po m², a vrednost iz najpovoljnije ponude između 450 i 500 evra po m². Međutim, Presudom (3Pž1582/12 od 04.04.2013. godine) Privredni Apelacioni sud Beograd je potvrdio prvostepenu presudu, zajedno sa obrazloženjem.

Na prvi pogled mogao bi se izvesti zaključak da je presuda malo nelogična, obzirom na definiciju nadosiguranja i prava osiguranika na visinu štete, kako je pređevieno Članom 932.ZOO. Međutim ako se izvrši analiza predmeta dolazi se do zaključka da je sudska odluka ispravna. Naime visina procene vrednosti od 42.966.010,00 dinara je stvarna vrednost na dan procene i na nju se može zaračunati amortizacija samo od dana procene do dana nastanka štete. Druga bitna stvar je da Osiguravač, na dan zaključenja ugovora o osiguranju, navedenu sumu prihvata kao stvarnu i ne ističe primedbu da se radi o nadosiguranju. Takođe ni u polisi osiguranja na pominje nad-osiguranje, već zaključuje polisu, ispostavlja fakturu i naplaćuje premiju osiguranja. Stoga presudu treba prihvatiti kao ispravnu.

2. 3. Višestruko osiguranje

Osiguranik može da istu imovinu osigura kod više društava za osiguranje i svakom plati premiju osiguranja. Ako je neka stvar osigurana kod dva ili više osiguravača od istog rizika, za isti interes i za isto vreme, tako da zbir svota osiguranja ne prelazi vrednost te stvari (višestruko osiguranje), svaki osiguravač odgovara za izvršenje u potpunosti obaveza nastalih iz ugovora koji je on zaključio⁵⁾. Sva društva sa kojima je zaključen ugovor o osiguranju, moraju biti upoznata sa višestrukim osiguranjem. Kod nastanka štete, istu osiguranik može naplatiti kod jednog Osiguravača ili proporcionalno kod svih sa kojima je zaključio ugovor o osiguranju, ali samo do iznosa njene stvarne vrednosti.

U praksi se dešava nešto drugačije, nešto što nije u skladu sa odredbom člana 934. Zakona o obligacionim odnosima. Naime u praksi je slučaj da osiguranik isti predmet osiguranja osigura kod dva Osiguravača na istu sumu i od istih rizika i uredno plati premiju osiguranja, što nije suprotno Zakonu o obligacionim odnosima, kao ni Uslovima za osiguranje imovine⁶⁾. U slučaju nastanka štete Osiguranik će svakom od društava ispostaviti odštetni zahtev i tako dva puta naplatiti istu štetu, što je protivno navedenim Zakonima i Uslovima. Da li je ovo u stvarnosti moguće? Da, vrlo je moguće pošto na tržištu osiguranja u Srbiji danas postoji jedinstvena baza štetnih događaja sam kod Osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila. Znači Osiguravač kome je Osiguranik prijavio štetu može proveriti da li je još kod nekog Osiguravača ista prijavljena ili naplaćena, ali samo kada je u pitanju šteta na motornim vozilima po osnovu osiguranja od odgovornosti. Za sve druge rizike, za sada, ne postoji jedinstvena baza podataka.

3. Određivanje sume „prvog rizika“

Suma „Prvog rizika“ može se ugovoriti kod vrsta osiguranja: od požara i nekih drugih opasnosti, od opasnosti provalne krađe i razbojništva, stakla od loma, aparata i uređaja u domaćinstvu, objekata u izgradnji i mon-

5) Član 934, Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), Sl. glasnik RS, br. 18/2020.

6) Član 30. Opštih Uslova za osiguranje imovine, Kompanija Dunav osiguranje Beograd, 2006.

taži. Osiguranik određuje sumu „Prvog rizika“, prema sopstvenoj proceni o visini moguće štete po jednom štetnom događaju.

Osiguranje na sumu „prvog rizika“ podrazumena naknadu više šteta u toku osiguravajućeg perioda do visine sume osiguranja, dok osiguranje na sumu „Iscrpivog prvog rizika“ podrazumeva naknadu štete (jedne ili više) do visine iscrpive sume. što znači da se tokom perioda osiguranja ugovorena suma, isplatom naknade usled štetnih događaja iscrpljuje i onog momenta kada je iscrpljena prestaje osiguranje..

Kod određivanja sume „prvog rizika“ je najbitnije da se odabere suma koja je dovoljna da nadoknadi nastalu štetu. Posebno treba posvetiti pažnju kada je u pitanju rizik „izkiva vode iz instalacija“ Kada je u pitanju rizik poplave i zemljotresa uvek treba preporučiti osiguranje na punu sumu osiguranja. Kada se odabire suma „prvog rizika“, potrebno je imati na umu da je za ovu ugovorenu smumu, premijska stopa oko 5 puta veća nego stopa na punu sumu osiguranja.

4. Ugovoreni dopunski rizici

Sva društva za osiguranje svojim Uslovima osiguranja definišu vrste dopunskih rizika i oni su uglavnom kod svih osiguravača isti. Način ugovaranja i obim pokrića dopunskih rizika društva za osiguranje definišu sopstvenom poslovnom politikom. Osiguranje dopunskih rizika je uslovljeno zaključenjem Ugovora o osiguranju osnovnog rizika (u ovom slučaju rizik od požara i nekih drugih opasnosti).

Da li osiguraniku predložiti osiguranje nekog od dopunskih rizika, zavisi od procene prisustva određenog rizika na području gde se nalazi predmet osiguranja. Naprimera, osiguraniku je potrebno predložiti da se zaključi osiguranje dopunskog rizika, Poplave, bujice i visoke vode, ukoliko se predmet osiguranja nalazi na području koje može biti ugroženo poplavom, bujicom (na strmim terenima – bujični potoci) ili visokom vodom (nagli porast vodostaja ili podzemne vode). Na sličan način se utvrđuje potreba osiguranja drugih dopunskih rizika.

4. 1. Dopunski rizik, Poplava bujica i visoka voda

U praksi može doći do nesporazuma, ukoliko osiguranik ne želi da poslušava savet Osiguravača, a sam ne poznaje delatnost osiguranja. Tada do izražaja dolazi njegova samovolja, a ona u određenom trenutku može imati veoma negativne posledice.

Predmet br. 3

Etno selo „Stanišići“ kod Bjeljine⁷⁾ u velikim poplavama u decembru 2010. godine pretrpelo je štetu, prema, sopstvenoj, proceni, od oko 332.000

7) U Predmetu br. 3. Su navedeni stvarni podaci o osiguraniku, obzirom da su neposredno nakon nastanka osiguranog slučaja objavljeni u javnim medijima, u Srbiji, Republici Srpskoj i Federaciji BiH.

€. Smatrali su da imaju pravo na naknadu štete, obzirom da su zaključili osiguranje sa UNIQA osiguranjem.

Međutim UNIQA osiguranje tvrdi da zaključenim ugovorom o osiguranju nije bio uključen dopunski rizik poplave i da po tom osnovu nema obaveze prema osiguraniku. Oni dalje objašnjavaju da je nesporno da su 21.12.2010. godine preduzeća „Boris Glass“ d.o.o i „Boris Glass Konoba Stanišić“ imali sa UNIQA osiguranjem zaključene ugovore o osiguranju požara i prirodnih sila.

Nesporno je, kako kažu i da su ova dva društva kod osiguranja imali zaključene 3 polise osiguranja za Etno Selo, Hotela Pirg i Posebni poslovno-stambeni objekat od osnovnih opasnosti u skladu sa članom 2. Uslova za osiguranje od požara i prirodnih sila. Članom 2. Uslova eksplicitno je navedeno da osnovne opasnosti ne obuhvataju rizik poplave. Dakle, samo ako se posebno ugovori i obračuna dodatna premija osiguranja, osiguravajuća zaštita se može proširiti na rizik poplave.

Po jednoj polisi osiguranja po kojoj je osiguran Poslovno-stambeni objekat ugovoren je i dopunski rizik "Poplave" i naplaćena premija osiguranja. S obzirom da je po ovoj polisi osiguranja bio ugovoren dopunski rizik, društvo za osiguranje "UNIQA" BiH, Filijala Bjeljina je u roku od 10 dana od dana od prijave štete izvršilo procenu i isplatu štete u iznosu od 2.000,00 evra na dan 31.12.2010. godine. Osiguranik nije bio zadovoljan iznosom isplaćene štete, pa je angažovao svoj advokatski tim da provere da li ima osnova za podnošenje tužbe. Kada su mu odgovorili da nema, usledila je čuvena bilbord reklama na kojoj on svojim klijentima i prolaznicima, iz svog ugla objašnjava, kako mu Uniq osiguranje nije nadoknadilo štetu. Na kraju stoji poruka: „Ako namjeravate da osigurate sebe i svoju pokretnu i nepokretnu imovinu, nsš savjet je da angažujete dobrog pravnog savjetnika“⁽⁸⁾.

Radi kompletnog upoznavanja sa navedenim predmetom, potrebno je navesti i još neke elemente⁹⁾: Osiguranik je višegodišnji osiguranik Društva za osiguranje Uniq osiguranje. Prilikom ugovaranja produženja osiguranja, razgovor sa osiguranikom je obavio zaposleni koji je, kao veoma iskusen prodeavac osiguranja vodio predmet od zaključenja prvog ugovora o osiguranju (inače prijatelj sa osiguranikom).

Kada je došao na red razgovor o dopunskim rizicima, osiguranik je bio izričit da ne želi dopunski rizik „poplave bujice i visoke vode“, jer „šta njemu Drina može naškoditi“. Prihvatio je samo dopunski rizik poplave za Posebni poslovno stambeni objekat, pošto je to tražila banka, koja je imala hipoteku na navedeni objekat.

Kada je nastupio štetni događaj predstavnici Uniq osiguranja, su vrlo brzo isplatili štetu za objekat koji je imao uključen rizik poplave. Pored toga, ceneći i uvažavajući osiguranika kao značajnog, došli su na razgovor sa predlogom da su spremni pomoći sa određenim iznosom iako po osnovu štete nemaju obavezu. Zapravo su bili spremni da isplate određena sredstva po prin-

8) Deo teksta koji je isписan na bilbordu.

9) Izjava zaposlenog koji je učestvovao u zaključenju Ugovora o osiguranju i ima saznanje o kompletnim događanjima vezanim za prikazani slučaj. Ime zaposlenog, sa kojim je obavljen razgovor, poznato je autoru.

cipu „Ex gracia“. Osiguranik je ljutito reagovao i naglasio da mogu razgovarati samo ako su spremni da plate iznos od 1.000.000,00 evra, iako je sam izišao u javnost da ga je otklanjanje štete koštalo 320.000,00 evra. Taj zahtev je bio neprihvatljiv za predstavnike Osiguravača i time je dalji razgovor prekinut.

Nakon toga osiguranik kontaktira svoje advokate i dobija odgovor da ne postoji osnov za tužbu. Potom je usledio „čuvni“ bilbord, koga osiguranik, kad izbledi, uredno zamenjuje novim.

Pravna služba Uniqa osiguranja je analizirala tekst koji se nalazi na navedenom bilbordu i utvrdila je da ne postoji osnov za pokretanje tužbe prema osiguraniku.

Nakon ovog slučaja osiguranik je iskazivao averziju prema osiguranju i prestao da osigurava svoju imovinu, pa je 2014. godine u vreme čuvene poplave, pretrpio mnogo veću štetu nego što je bila 2010. godine.

4. 2. Dopunski rizik Samozapaljenje zaliha

Pored osiguranja zaliha od rizika požara i nekih drugih opasnosti, potrebno je znati da su određene vrste zaliha sklone samozapaljenju, pa ih je potrebno posebno osigurati od rizika samozapaljenja. Zalihe koje su sklone samozapaljenju su: Ugalj, ugljena prašina, Silažna hrana, (detelina, kukuruz), Uljana repica, Soja, kao i Neprevreli stajnjak. Osnovni uslov koji treba da ispunjavaju ove vrste zaliha da bi se mogle osigurati od rizika samozapaljenja jeset pravilno skladištenje po tehničkim propisima. Navodimo jedan interesantan slučaj iz prakse:

Predmet br. 4

Osiguranik je zaključio Ugovor o osiguranju žetvenih ostataka Uljane repice (stabljike i mahune) od rizika samozapaljenja zaliha. Pre zaključenja Ugovora o osiguranju izvršeno je snimanje i procena rizika. Posebna pažnja je poklonjena načinu skladištenja. Konstatovano je da su bale žetvenog ostatka uskladištene po tehničkim propisima. Uz zapisnik su, od strane prodavca osiguranja urađene i fotografije. Nakon toga je 6. jula 2016. godine zaključena polisa osiguranja, za koju je Osiguranik platio premiju osiguranja.

Dana 18. septembra 2016. godine, u prepodnevrim satima, došlo je do samozapaljenja zaliha uljane repice i kompletan stog zaliha je izgorio. Obzirom da su se zalihe nalazile u polju na uzglavlju njive, požar su videle i komšije koje su to i potvrdile predstavniku osiguravača. Osiguraniku je priznata šteta, ali mu ista nije isplaćena u stvarnom iznosu, već je umanjena za 50% na ime njegovog doprinosa šteti. U obrazloženju se navodi da je njegov doprinos nastanku štetnog događaja ogleda u tome što zalihe nisu bile pravilno uskladištene.

Osiguranik¹⁰⁾ se obratio Društvu za posredovanje u osiguranju NORDAL DIV d.o.o., iako Društvo nije posredovalo prilikom zaključenja ugovora

10) Podaci o osiguraniku se nalaze u arhivi Društva za posredovanje u osiguranju NORDAL DIV d.o.o. Beograd.

o osiguranju. Molili su za pomoć oko sastavljanja prigovora. Uvidom u Od-luku o likvidaciji štete predstavnici Društva su utvrdili sledeće:

- Da je osiguravač osiguraniku isplatom dela štete, priznao pravo na naknadu štete, što je veoma bitno
- Da je osiguravač pre zaključenja polise osiguranja izvršio pregled i procenu rizika i nije imao primedbe na način skladištenja zaliha
- Da osiguravač u periodu od zaključenja polise osiguranja, pa do nas-tanka štete, nije vršio kontrolu i reviziju rizika, te tako i nije mogao utvrditi da su zalihe na dan nastanka štete bile nepravilno uskladištene
- Da ne postoji bilo kakav doprinos osiguranika nastanku osiguranog slučaja

Prigovor, koji je upućen Osiguravaču, temeljio se upravo na navede-nim konstatacijama. Osiguravač je prigovor ocenio kao opravdan i osigura-niku isplatio preostali deo iznosa štete.

5. Ugovorena dopunska osiguranja

Od široke ponude dopunskih osiguranja, obzirom na uslove pri-vređivanja i razvijenu svest o osiguranju u Republici Srbiji, osiguraniku je, uz dopunska osiguranja interesantna za njegovu delatnost, uvek poželjno pred-ložiti, kada to dozvoljava vrsta osiguranja da otkupi franšizu (učesće u šteti) i izvrši doplatak otkupa amortizacije kod delimičnih šteta iz razloga što je starosni vek, odnosno prosečna starost mašina i opreme za proizvodnju i pre-radu dosta velika, tako da je dobrim delom amortizovana. Ukoliko nije urađen otkup amortizacije kod delimičnih šteta, osiguraniku će u slučaju otklanjanja štete (popravke uređaja) iznos visine štete (faktura o popravci) biti umanjen za procenat amortizacije.

Predmet br. 5

Kada je Društvo za posredovanje u osiguranju NORDAL DIV d.o.o. dobilo ovlaštene od osiguranika¹¹⁾ da ubuduće posreduje u njegovo ime pri-likom zaključenja ugovora o osiguranju, napomenuo nam je da ne tražimo ponudu od osiguravača X, pošto sa njima ima negativno iskustvo i sumnja da ga potkradaju. Kada smo zatražili pobliže objašnjenje naveo nam je najčešći slučaj. Kada se dogodi šteta, i pregori elektromotor, koji je sastavni deo neke veće mašine, on telefonski obavesti Osiguravača, istog momenta ga demo-ntira i nosi kod serviser na popravku. Serviser hitno uzima elektromotor u rad, pošto je osiguraniku čitav proces proizvodnje zaustavljen.

Sreviser popravi elektromotor, osiguranik ga preuzima zajedno sa fak-turom, koju odmah sutradan plati. Istina je da procenitelj šteta uvažava hitno-st popravke, fotografije popravljeni elektromotor i uzima kopiju fakture, sa obećanjem da će on vrlo brzo uraditi svoj deo i predati štetu na dalju obradu. Obično u narednih 10 – 15 dana šteta bude plaćena, ali ne iznos koji glasi u fakturi, već negde čak i u pola manji. Ovakav postupak Osiguravača, Osigu-ranik je shvatio kao potkradanje. Istakao je da mu to u finansijskom smislu ne znači tako mnogo koliko mu stvara osećaj da ga potkradaju.

11) Osiguranik poseduje fabriku za izradu parketa na području Srema.

Naravno da je Osiguravač postupio ispravno i umanjio iznos štete za procenat rabačenja (amortizacije), ali to Osiguranik nije znao i zbog toga se javlja sumnja da ga je Osiguravač potkradao.

Pokušaj, da mu se objasni razlog, je bio bezuspešan. Da bi rešio ovaj problem Posrednik je u traženju ponuda zahtevao da se kod rizika mašina od loma obavezno uradi otkup franšize i amortizacije za delimične štete.

Prva naredna šteta koja je za posledicu imala pregorevanje elektromotora nadoknađena je u visina iznosa koji je glasio u fakturi. Naravno da posle ovog slučaja Osiguranika niko nije mogao razuveriti da ga predhodni Osiguravač nije potkradao.

6. Naknada štete prilikom saobraćajne nezgode

6. 1. Naknada štete po Evropskom izveštaju

Primenom Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju¹²⁾ i Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima,¹³⁾ u Republici Srbiji, ova oblast se, prvi put, posebno definiše. Uvode se mnogi novi pojmovi, a između ostalih i pojam „mala šteta“ i „Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi“. Sačinjavanje Evropskog izveštaja je obaveza učesnika u saobraćajnoj nezgodi kada je na licu mesta procenjena mala šteta,¹⁴⁾ sa svrhom da se olakša utvrđivanje činjenica koje se odnose na nastalu nezgodu. Sačinjavanje Evropskog izveštaja o saobraćajnoj nezgodi je jedan od načina vansudske nagodbe u vezi sa nastalom štetom kada je na licu mesta procenjena mala šteta, uz nespornu odgovornost jednog od učesnika u saobraćaju.

Primenom navedenih Zakona unela je određene pozitivne elemente u ovoj oblasti, ali i negativne, kao što su:

- Neusklađenost finansijskog iznosa koji oderđuje malu štetu ¹⁵⁾
- Gobitak prava iz osiguranja nije moguće utvrditi
- Stranke, često nisu u stanju da procene da li se radi o maloj šteti

Dovodi se u pitanje autentičnost izveštaja o saobraćajnim nezgodama

U praksi naknada štete putem Evropskog izveštaja, podrazumeva samo materijalnu štetu, ali u određenim slučajevima se može nadoknaditi i nematerijalna šteta.

12) Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, Službeni glasnik RS br. 78/2011, Beograd.

13) Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, Službeni glasnik RS br. 76/2023, Beograd.

14) Član 172. Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima (ZOBS) i Član 31. Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju (ZOO), „Službeni glasnik RS“ 78/2011, Beograd

15) Prema Zakonu o bezbednosti saobraćaja na putevima mala šteta podrazumeva saobraćajnu nezgodu u kojoj ukupna visina štete svih učesnika ne prelazi iznos od 200.000 dinara, a prema Zakonu o obaveznom osiguranju, malom štetom se smatra šteta čija visina na vozilu oštećenog ne prelazi 500 (danas 1.000) evra. Krivični zakonik Srbije u Članu 289, takođe malom štetom smatra štetu do 200.000 dinara.

Predmet br. 6

Viši sud u Novom Sadu, na sednici veća održanoj dana 19.10.2012. godine doneo je presudu¹⁶⁾: Žalba tuženog se delimično usvaja pa se presuda Osnovnog suda u Novom Sadu, poslovni broj P.7292/10 od 15.11.2010 godine u pobijenom usvajajućem delu dosuđene naknade nematerijalne štete preinačava tako što se tuženi obavezuje da tužiocu na ime naknade nematerijalne štete isplati i to na ime pretrpljenih fizičkih bolova iznos od 30.000,00 dinara (unesto dosuđenog iznosa od 60.000,00 dinara, i na ime pretrpljenog straha iznos od 90.000,00 dinara (umesto dosuđenog iznosa od 100.000,00 dinara). Suprotno žalbenim navodima, činjenica da su tužilac i štetnik kritičnom prilikom sačinili Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi ne isključuje mogućnost da neko od učesnika predmetne saobraćajne nezgode, ko je kritičnom prilikom manje ili neznatno povređen, kasnije oseti tegobe čiji intenzitet i trajanje opravdavaju dosuđivanje naknade nematerijalne štete i u tom smislu sasvim je realna i životno logična situacija tužioca kome su se bolovi kao posledica povređivanja prilikom predmetne saobraćajne nezgode intenzivirali nakon saobraćajne nezgode. U skladu sa navedenim, a polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja, prvo stepeni sud je pravilno ocenio da tužiocu na osnovu odredbe člana 200 Zakona o obligacionim odnosima pripada pravo na naknadu nematerijalne štete.

6. 2. Pravo na naknadu štete po osnovu saobraćajne nezgode

Prilikom podnošenja zahteva za naknadu štete licu koje je povređeno ili je smrtno stradalo u saobraćajnoj nezgodi je veoma važno znati po kom osnovu oštećeni ima pravo na naknadu, obzirom da se radi o osiguranju od odgovornosti. Svakako da prosečnom građaninu nije poznato po kojem osnovu ima pravo na naknadu štete.

Pre utvrđivanja prava na naknadu štete, potrebno je dokazati da se osiguranik kao učesnik saobraćajne nezgode povredio ili smrtno stradao. Ovakav dokument nije problem pribaviti pošto zapisnik o nezgodi sačinjava Javni tužilac.

Ukoliko je kao posledica saobraćajne nezgode nastupila smrt, zakonski naslednici poginulog imaju pravo na¹⁷⁾:

- troškove sahrane uključujući i nadgrobni spomenik
- naknadu porodici za pretrpljeni bol (supruga, deca, roditelji, braća i sestre ukoliko su bili u bliskim odnosima)
- izdržavanje (renta) supruzi i deci (do 18, odnosno 26 godina starosti ukoliko su upisali fakultet)

Ukoliko je došlo do povrede, povređeni ima pravo na:

- naknadu za pretrpljeni bol (pravo ima samo oštećeni)
- naknadu za pretrpljeni strah (oštećeni i drugi učesnici koji nisu povređeni)

16) Viši sud u Novom Sadu, presuda poslovni broj GŽ. 2232/2011, od 19.10.2012. godine.

17) N. Petrović, Z. Petrović, *Naknada nematerijalne štete*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2012, 91-135.

- naknadu za oštećenu odjeću i obuću
- naknadu za umanjenu životnu ili radnu sposobnost (renta na ime izgubljene zrade i umanjene penzije)
- naknada za naruženost i trpljenje bola (fizičkog i psihičkog) po osnovu naruženosti
- naknada za pretrpljeni duševni bol zbog teškog invaliditeta bliskog lica
- naknada za ortopedska pomagala
- naknada za troškove lečenja
- naknada za tuđu njegu i pomoć
- naknada za posebnu medicinsu pomoć i njegu

Svi navedeni rizici su definisani Uslovima osiguranja, kao i Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, te bi oštećenog trebalo uputiti na koju sve vrstu naknade štete ima pravo po osnovu osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila.

7. Zastarelost kod ugovora o osiguranju

Velik broj osiguranika, pre svega fizičkih lica, nije upoznat sa pojmom zastare, a posebno mu nisu poznati rokovi zastare, po osnovu ugovora o osiguranju. Neki od njih će misliti, ukoliko štetu nisu prijavili istog momenta kada je nastala da su izgubili pravo na naknadu iste.

Rokovi zastarelosti potraživanja po osnovu nastale štete, kod ugovora o osiguranju su definisani Zakonom o obligacionim odnosima¹⁸⁾: Potraživanja ugovarača osiguranja, odnosno trećeg lica iz ugovora o osiguranju života zastarevaju za pet, a iz ostalih ugovora o osiguranju za tri godine, računajući od prvog dana posle proteka kalendarske godine u kojoj je potraživanje nastalo. Ako zainteresovano lice dokaže da do dana određenog u prethodnom stavu nije znalo da se osigurani slučaj dogodio, zastarevanje počinje od dana kad je za to saznalo, s tim da u svakom slučaju potraživanje zastareva kod osiguranja života za deset, a kod ostalih za pet godina od dana određenog u prethodnom stavu.

Uslovima osiguranja, svih društava za osiguranje se sugeriše da se šteta prijavi odmah, a najkasnije u roku od tri dana po njenom nastanku, odnosno saznanju za istu.

Ovo nikako ne znači da osiguranik nema pravo na naknadu štete, ukoliko je ne prijavi u preporučenom roku.

Ukoliko se šteta prijavi naknadno, po isteku određenog vremena, ona nosi povećan rizik dokazivanja, uzroka i obima iste, a što je uvek na strani osiguranika. Rizik nemogućnosti utvrđivanja uzroka i obima štete, usled promenjenih okolnosti na mestu nastanka štete, može uticati na visinu štete, pošto Osiguravač ima pravo da umanji iznos štete za onaj deo koji Osiguranik ne može dokazati, a tvrdi da se dogodio.

¹⁸⁾ Član 380, Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), a kod naknade štete član 376 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO) Sl. glasnik RS, br. 18/2020. Vidi šire kod M Z. Petrović: Zastarelost potraživanja naknade štete u sudskoj praksi, Civitas, Novi Sad, 2021, broj 2, strana 271-288.

Iz navedenog razloga je poželjno prijaviti štetu, odmah po njenom nastanku, odnosno saznanju da se ista dogodila. Poželjno je da se ne vrše nikakve radnje na mestu nastanka štete do dolaska procenitelja, a ukoliko je neophodno da se to uradi treba da bude u dogovoru sa Osiguravačem. Ukoliko se šteta ne prijavi odmah ili u roku od tri dan po saznanju za istu, nikako ne znači da je Osiguranik izgubio pravo na naknadu.

Umesto zaključka

Prilikom zaključenja Ugovora o osiguranju, prodavcu osiguranja, uvek mora biti prisutna misao:

Ako se bilo šta loše može desiti, to će se i desiti.

Potrebno je pristupiti Ugovoru o osiguranju kao da je neko drugi Ugovarač osiguranja, a vi kao prodavac da ste osiguranik, odnosno potencijalni budući oštećeni.

Naravno da svaki zaključen Ugovor o osiguranju ne nosi sa sobom i ostvarenje štetnog događaja, pošto bi u tom slučaju osiguranje izgubilo svoj smisao jer bi štetni događaj bio izvestan. Upravo je osnovni preduslov zaključenja Ugovora o osiguranju, budući i neizvestan događaj.

Osiguranik će često puta u razgovoru prilikom osiguravanja određenog rizika, izgovoriti onu čuvenu, „pa možda ipak neće“. Vrlo je jednostavno i efikasno odgovoriti mu dilemom, „a šta ako hoće“.

Ukoliko vas osiguranik pažljivo sluša i uvažava vaša obrazloženja, potrudite se da mu objasnite svaki detalj, jer je on za oblast osiguranja ipak neuk. Međutim ukoliko vas osiguranik ne sluša, već želi da vam nametne svoju priču koja je potpuno pogrešna, ne treba se sa njim ubeđivati, već sve njegove stavove treba zapisati, odnosno sve rizike koje je odbio navesti u polisi osiguranja.

Pisani trag je jedini dokaz da vi kao prodavac osiguranja ili posrednik, niste pogrešili, već da je osiguranik tako želeo.

Literatura:

Petrović N., Petrović Z., *Naknada nematerijalne štete*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2012.

Žarković N., *Pojmovnik osiguranja*, treće prerađeno izdanje, Institut za rodnu i nacionalnu ravnopravnost, zaštitu prava radnika i zaštitu životne sredine Novi Sad, Novi Sad. 2004.

Petrović Z M., *Zastarelost potraživanja naknade štete u sudskoj praksi*, Civitas, Novi Sad, 2021, broj 2, strana 271-288.

Zakon o obligacionim odnosima (ZOO), Sl. glasnik RS, br. 18/2020.

Zakon o osiguranju, „Sl. glasnik RS“, br 139/ 2014.

Krivični zakonik Republike Srbije, Službeni glasnik RS br. 85/2005, Beograd

Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima, Službeni glasnik RS br. 76/2023, Beograd

Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, Službeni glasnik RS br. 78/2011, Beograd

Opšti Uslovi za osiguranje imovine, Kompanija Dunav osiguranje Beograd, 2006.

* * *

EFFECT OF CONTRACT OF INSURANCE ON THE AMOUNT OF DAMAGE COMPENSATION

Abstract: *The goal of the titled topic is to present the importance of the Insurance Agreement and its impact on the consequences that may occur in case of a harmful event.*

Any concluded insurance contract may be appropriate, but if a harmful event occurs, then all the shortcomings and omissions made during the conclusion of the same will be shown. These shortcomings may affect the right to compensation for damages, as well as the amount of compensation.

In that case, it is not important whether the omission is the "work" of the insured or the insurance seller, because it has a direct negative impact on compensation. The examples given in the paper show the mistakes of both the insured and the insurance sellers and their negative impact on the right and amount of compensation.

In contrast to the insured one, the insurance seller must always keep in mind that his client is usually uninformed and thus they need to approach to every item of the Insurance Contract.

Key words: *insurance contract, insured risks, compensation for damage.*